

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Кафедра автоматики та робототехнічних систем ім. академіка
І.І. Мартиненка

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Директор ННІ енергетики,
автоматики і енергозбереження
(Каплун В.В.)
_____ 2024 р.

“СХВАЛЕНО”

на засіданні кафедри автоматики та
робототехнічних систем
ім. акад. І.І. Мартиненка

Протокол № 37 від 21.05. 2024 р.
Завідувач кафедри
(Лисенко В.П.)

”РОЗГЛЯНУТО ”

Гарант ОП ОКР "Бакалавр"
спеціальності 151 Автоматизація та
комп'ютерно-інтегровані технології
Гарант ОП
(Заєць Н.А.)

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ АВТОМАТИЗАЦІЇ

Галузь знань 17 Електроніка, автоматизація та електронні комунікації
Спеціальність 174 Автоматизація, комп'ютерно-інтегровані технології та
робототехніка
Освітня програма Автоматизація, комп'ютерно-інтегровані технології та
робототехніка
(ННІ) енергетики, автоматики і енергозбереження

Розробники: доцент, к.пед.н. Лукін В.Є., ст. викладач Руденський А.А.
(посада, науковий ступінь, вчене звання)

Київ – 2024 р.

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
**Кафедра автоматики та робототехнічних систем ім. академіка
І.І. Мартиненка**

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Директор ННІ енергетики,
автоматики і енергозбереження
_____ (Каплун В.В.)

“ _____ ” _____ 2024 р.

“СХВАЛЕНО”

на засіданні кафедри автоматики та
робототехнічних систем
ім. акад. І.І. Мартиненка

Протокол № 37 від 21.05. 2024 р.
Завідувач кафедри
_____ (Лисенко В.П.)

”РОЗГЛЯНУТО ”

Гарант ОП ОКР "Бакалавр"
спеціальності 151 Автоматизація та
комп'ютерно-інтегровані технології
Гарант ОП
_____ (Заєць Н.А.)

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ АВТОМАТИЗАЦІЇ

Галузь знань 17 Електроніка, автоматизація та електронні комунікації
Спеціальність 174 Автоматизація, комп'ютерно-інтегровані технології та
робототехніка
Освітня програма Автоматизація, комп'ютерно-інтегровані технології та
робототехніка
(ННІ) енергетики, автоматики і енергозбереження
Розробники: доцент, к.пед.н. Лукін В.Є., ст. викладач Руденський А.А.
(посада, науковий ступінь, вчене звання)

Київ – 2024 р.

Опис навчальної дисципліни **Технічні засоби автоматизації**

(назва)

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	бакалавр	
Спеціальність	174 Автоматизація, комп'ютерно-інтегровані технології та робототехніка	
Освітня програма	Автоматизація, комп'ютерно-інтегровані технології та робототехніка	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	обов'язкова	
Загальна кількість годин	240	
Кількість кредитів ECTS	8	
Кількість змістових модулів	5	
Курсовий проект (робота) (за наявності)		
Форма контролю	залік (6 сем.), екзамен (7 сем)	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Курс (рік підготовки)	3, 4	3, 4
Семестр	6, 7	6, 7
Лекційні заняття	30, 15 год.	2 год.
Практичні, семінарські заняття	0, 15 год.	
Лабораторні заняття	15, 15 год.	
Самостійна робота	75, 75 год.	
Індивідуальні завдання	год.	
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	3, 3 год.	

1. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Мета – оволодіння студентами принципами побудови, методами розрахунку, розробки та використання технічних засобів автоматизації.

Завдання – навчити студентів розуміти принципи дії технічних засобів автоматизації; опанувати основні поняття будови, програмування, функціонування та застосування мікропроцесорних засобів автоматизації; розвинути практичні навички вибору, розрахунку і застосування технічних засобів автоматизації

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, під час професійної діяльності у галузі автоматизації або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів галузі.

загальні компетентності (ЗК): здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, навички використання інформаційних і комунікаційних технологій, здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

фахові (спеціальні) компетентності (ФК): здатність застосовувати знання з загальної фізики, електротехніки, електроніки і мікропроцесорної техніки, в обсязі, необхідному для розуміння процесів в системах автоматизації та комп'ютерно-інтегрованих технологіях, здатність обґрунтовувати вибір технічних засобів автоматизації на основі розуміння принципів їх роботи аналізу їх властивостей, призначення і технічних характеристик з урахуванням вимог до системи автоматизації і експлуатаційних умов; налагоджувати технічні засоби автоматизації, системи керування та робототехнічні комплекси.

Програмні результати навчання (ПРН): знати фізику, електротехніку, електроніку та схемотехніку, мікропроцесорну техніку на рівні, необхідному для розв'язання типових задач і проблем автоматизації, вміти застосовувати знання про основні принципи та методи вимірювання фізичних величин і основних технологічних параметрів для обґрунтування вибору засобів вимірювань та оцінювання їх метрологічних характеристик, знати принципи роботи технічних засобів автоматизації та вміти обґрунтувати їх вибір на основі аналізу їх властивостей, призначення і технічних характеристик з урахуванням вимог до системи автоматизації та експлуатаційних умов; мати навички налагодження технічних засобів автоматизації та систем керування.

2. Програма та структура навчальної дисципліни для:

– повного терміну денної (заочної) форми навчання;

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1. Вимірювальні перетворювачі														
Тема 1. Класифікація технічних засобів автоматизації. Загальні властивості технічних засобів автоматизації	1-2	13	2	1				10	10	2				8
Тема 2. Вимірювальні перетворювачі	3-6	22	6	2	2			12	12					12
Тема 3. Реле та перемикаючі пристрої в системах автоматизації	7-8	10	2					8	12					12
Разом за змістовим модулем 1		45	10	3	2			30	34	2				32

Змістовий модуль 2. Підсилювачі систем автоматизації												
Тема 1. Підсилюючі пристрої в системах автоматизації	9-11	12	4				8	8				8
Тема 2. Корируючі пристрої	12-13	10	2				8	8				8
Тема 3. Автоматичні регулятори	14-15	15	3	2	2		8	10				10
Тема 4. Виконавчі пристрої		11	2	1	2		6	8				8
Разом за змістовим модулем 2		48	11	3	4		30	34				34
Змістовий модуль 3. Апаратні засоби автоматизації на базі мікропроцесорних систем												
Тема 1. Класифікація мікропроцесорних засобів автоматизації. Апаратні засоби автоматизації на базі мікропроцесорних систем. Особливості налагодження алгоритмів і програм автоматизації	1-2	23	4	1	4		14	16				16
Тема 2. Зв'язок мікропроцесорної системи автоматизації з комп'ютером. Інтерфейс RS-232. Модуль зв'язку мікроконтролера з персональним комп'ютером за інтерфейсом RS-232. Цифрове управління та регулювання	3-4	23	3	2	2		16	16				16
Разом за змістовим модулем 3.		46	7	3	6		30	32				32
Змістовий модуль 4. Програмування мікропроцесорних засобів автоматизації												
Тема 1. Структура та протокол обміну за інтерфейсом I2C. Мікросхема енергонезалежної пам'яті даних.	5-6	20	4	2	4		10	12				12

Використання модуля ведучого синхронного послідовного порту MSSP мікроконтролера. Мікросхема реального часу з інтерфейсом I2C для обміну з мікросхемою енергонезалежної пам'яті за інтерфейсом I2C													
Тема 2. Використання модуля ведучого синхронного послідовного порту MSSP мікроконтролера для обміну з мікросхемою реального часу. Типові блоки підсилення сигналів управління виконавчими пристроями.	7-8	17	3		4		10	12					12
Тема 3. Виконавчі механізми з мікроконтролерним керуванням. Програмування мікроконтролерного керування кроковим двигуном	9-10	17	2	1	4		10	10					10
Разом за змістовим модулем 4.		54	9	3	12		30	34					34
Змістовий модуль 5. Проектування мікропроцесорних систем автоматизації													
Тема 1. Побудова мікропроцесорних систем автоматизації. Перешкоди та засоби боротьби з ними. Техніка розробки програмного забезпечення мікропроцесорних систем автоматизації	11-12	15	2	1	2		10	12					12

Тема 2. Процедурна модель. Схема алгоритму. Калібрування і масштабування змінних. Інтегральні датчики з цифровим виходом за однопровідним інтерфейсом	13-14	14	2		2		10	12					12
Тема 3. Типові програми в системах контролю та управління. Збір та обробка даних	15	18	4	2	2		10	10					10
Разом за змістовим модулем 5.	47		8	3	6		30	34					34
Усього годин	240		45	15	30		150	168					166
Курсовий проект (якщо є в робочому навчальному плані)			-	-	-		-		-	-	-		-
Усього годин	240		45	15	30		150	168	2				166

3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Функціональний аналіз систем автоматичного керування агропромислового комплексу	2
2	Визначення та побудова часових характеристик технічних засобів автоматизації	2
3	Визначення та побудова частотних характеристик технічних засобів автоматизації	2
4	Резистивні вимірювальні перетворювачі	1
5	Вивчення статичних та динамічних характеристик первинних вимірювальних перетворювачів	1
6	Розробка алгоритму і програми аналого-цифрового перетворення фізичної величини	2
7	Програмування обміну між комп'ютером і мікроконтролером по інтерфейсу RS232	1
8	Розробка підпрограм обміну між мікроконтролером та мікросхемою енергонезалежної пам'яті по інтерфейсу I2C	1
9	Розробка підпрограм обміну між мікроконтролером та мікросхемою годинника реального часу по інтерфейсу I2C	1
10	Розробка алгоритму і програми, що реалізує позиційний	1

	закон регулювання	
11	Розробка алгоритму і програми, що реалізує неперервний закон регулювання	1

4. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Дослідження характеристик сільсинної системи дистанційної передачі кута	2
2	Дослідження роботи системи стабілізації температури повітря в термостаті	2
3	Вивчення реле часу та аналіз їх роботи	2
4	Дослідження характеристик датчика освітленості та аналіз роботи приладу контролю полум'я	2
5	Дослідження характеристик магнітного підсилювача	2
6	Вивчення та аналіз роботи системи автоматичного контролю завантаження приводного вала	2
7	Дослідження роботи універсальної системи контролю за висівом УСК 1	2
10	Дослідження мікроконтролерного модуля АЦП	2
11	Взаємодія мікроконтролера з комп'ютером за інтерфейсом RS232	2
12	Взаємодія мікроконтролера з енергонезалежною пам'яттю по інтерфейсу I2C	2
13	Взаємодія мікроконтролера з мікросхемою реального часу по інтерфейсу I2C	2
14	Мікроконтролерне керування кроковим двигуном	2
15	Взаємодія мікроконтролера з інтегральним цифровим температурним датчиком по однопровідному інтерфейсу	2

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Сучасні технічні засоби для вимірювання температури. Тонкоплівкові резисторні датчики для вимірювання температури, вологості повітря, витрати. Термісторні датчики з вбудованими АЦП. Програмовані цифрові термостати (Вимірювачі-регулятори температури).	
2	Сучасні технічні засоби для вимірювання вологості повітря. Регулятори відносної вологості повітря. Програмні регулятори вологості і температури.	
3	Сучасні технічні засоби для вимірювання вологості ґрунту. Нейтронні вимірювачі вологості. Вологоміри на основі електромагнітних методів вимірювання вологості.	

4	Сучасні технічні засоби для вимірювання рівня. Фотоелектричні рівнеміри. Радарні рівнеміри. Ультразвукові рівнеміри.	
5	Сучасні технічні засоби для вимірювання кількості та витрати речовини. Витратоміри постійного перепаду тиску (Ротаметри). Турбінні витратоміри. Електромагнітні (індукційні) витратоміри. Віхрові витратоміри. Кореляційні витратоміри.	
6	Програмовані інтелектуальні реле.	

6. Засоби діагностики результатів навчання:

(вибрати необхідне чи доповнити)

- залік (6 семестр);
- екзамен (7 семестр);
- модульні тести;
- захист лабораторних та практичних робіт.

7. Методи навчання:

При вивченні дисципліни «Технічні засоби автоматизації» використовуються 4 групи методів навчання:

▲ I група методів - методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

<i>Словесні</i>	<i>Наочні</i>	<i>Практичні</i>
<ul style="list-style-type: none"> ● розповідь-пояснення ● бесіда ● лекція 	<ul style="list-style-type: none"> ● ілюстрація ● демонстрація 	<ul style="list-style-type: none"> ● лабораторні роботи ● практичні роботи ● реферати
<i>Індуктивні методи</i>		<i>Дедуктивні методи</i>
узагальнення, пов'язані із проведенням експериментів на основі розрахункових даних		розвиток абстрактного мислення для засвоєння навчального матеріалу на основі узагальнень
<i>Репродуктивні методи</i>		<i>Творчі, проблемно-пошукові методи</i>
повторення готових розв'язків завдань, або робота за готовими прикладами		самостійна, творча пізнавальна діяльність
<i>Навчальна робота студентів під керівництвом НПП</i>		<i>Самостійна робота студентів</i>

▲ II група методів - методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

<i>методи стимулювання інтересу до навчання</i>	<i>методи стимулювання обов'язку й відповідальності</i>
<ul style="list-style-type: none"> ● створення ситуації інтересу при викладанні матеріалу 	<ul style="list-style-type: none"> ● роз'яснення мети навчального предмета

<ul style="list-style-type: none"> • пізнавальні ігри • навчальні дискусії • аналіз життєвих ситуацій 	<ul style="list-style-type: none"> • вимоги до вивчення предмета (орфографічні, дисциплінарні, організаційно-педагогічні) • заохочення та покарання в навчанні
--	--

▲ III група методів - методи контролю (самоконтролю, взаємоконтролю), корекції (самокорекції, взаємокорекції) за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності:

<i>Компетенції</i>	<i>Функції оцінювання навчальних досягнень студента</i>
<ul style="list-style-type: none"> • соціальні • полікультурні • комунікативні • інформаційні • саморозвитку та самоосвіти • компетенції, що реалізуються у прагненні та здатності до раціональної продуктивної, творчої діяльності 	<ul style="list-style-type: none"> • контролююча; • навчальна • діагностично-коригуюча • стимулюючо-мотиваційна • виховна

▲ IV група методів - бінарні, інтегровані (універсальні) методи.

На практиці ми інтегруємо методи різних груп, утворюючи неординарні (універсальні) методи навчання, які забезпечують оптимальні шляхи досягнення навчальної мети.

8. Методи оцінювання.

- залік (6 семестр);
- екзамен (7 семестр);
- усне або письмове опитування;
- модульне тестування;
- захист лабораторних та практичних робіт;
- презентації та виступи на наукових заходах.

9. Розподіл балів, які отримують студенти. Оцінювання студента відбувається згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 03.03.2021 р. протокол № 7)

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{ат}}$.

10. Навчально-методичне забезпечення

Методичні вказівки до виконання практичних і лабораторних робіт.

11. Рекомендовані джерела інформації

1. Технічні засоби автоматизації (Частина 1) / М.В. Лукінюк, В.П. Лисенко, В.Є. Лукін, А.М. Гладкий, С.А. Шворов, А.А. Руденський, А.А. Заверткін. (рішення Вченої ради НУБіП України протокол № 4 від 22.11.2017р.)– Ніжин.: Видавець п.п. Лисенко М.М., 2017. –568 с.

2. Технічні засоби автоматизації (Частина 2) / М.В. Лукінюк, В.П. Лисенко, В.Є. Лукін, А.М. Гладкий, С.А. Шворов, А.А. Руденський, А.А. Заверткін. (рішення Вченої ради НУБіП України протокол № 4 від 22.11.2017р.)– Ніжин.: Видавець п.п. Лисенко М.М., 2018. –455 с.

3. Климентовський Ю.А., Гладкий А.М. Технічні засоби автоматики. – К.:Видавництво “КВІЦ”, 2023. – 238 с.

4. Контрольно-вимірювальні прилади систем керування./Лукінюк М.В., Лукін В.Є., Шворов С.А., Гладкий А.М., Гунченко Ю.О., Ємельянов П.С. // Навчальний посібник. (рішення Вченої ради НУБіП України протокол № 5 від 23.11.2016р.)– «Видавництво Тріада» м. Миколаїв. 2016. – 652 с.

5. Автоматизація технологічних процесів та виробництв. /Лукін В.Є., Мірошник В.О., Цигульов І.Т. // Навчальний посібник. (рішення Вченої ради НУБіП України протокол № 5 від 23.11.2016 р.)– К.: ТОВ «ЦП «Компринт», 2016. – 472 с.

6. Головінський Б.Л., Руденський А.А. Мікропроцесорна техніка. Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт. – К.: НАУ, 2020. – 50 с.

7. www.microchip.ua

8. www.microchip.com